Hvorfor er drift på Bodin gård viktig i et jordvernperspektiv?

Dialogmøte på Tusenhjemmet 15. oktober 2026

Øyvind Kjølberg, leder i Jordvern Norge

Utvikling av nasjonal omdisponering

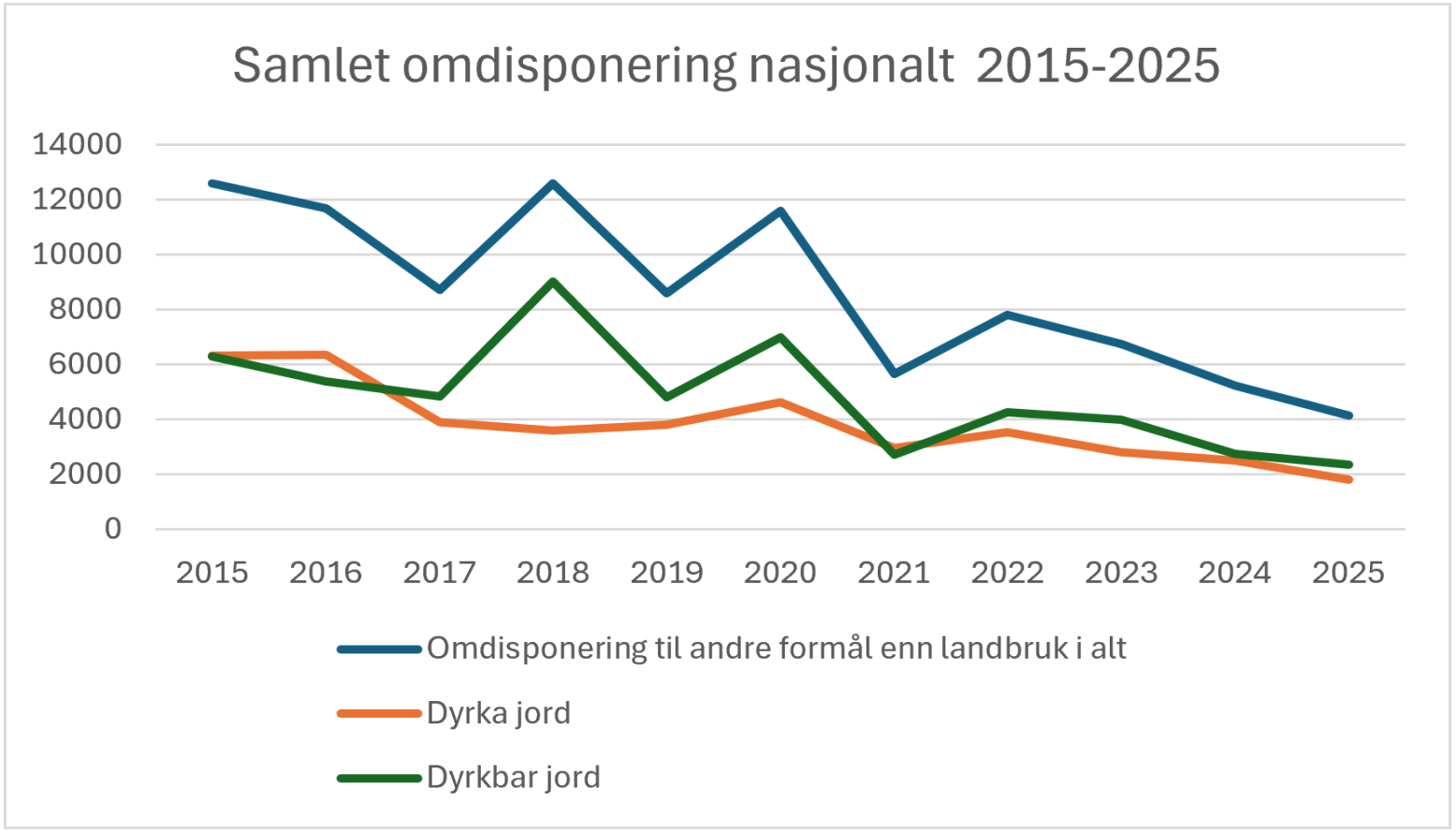

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Omdisponering til andre formål enn landbruk i alt	12600	11699	8720	12603	8591	11602	5654	7790	6756	5221	4143
Dyrka jord	6313	6337	3894	3591	3803	4605	2956	3528	2787	2499	1793
Dyrkbar jord	6287	5362	4826	9012	4788	6997	2698	4262	3969	2722	2350

jordvern.no

Utvikling av omdisponering i Nordland

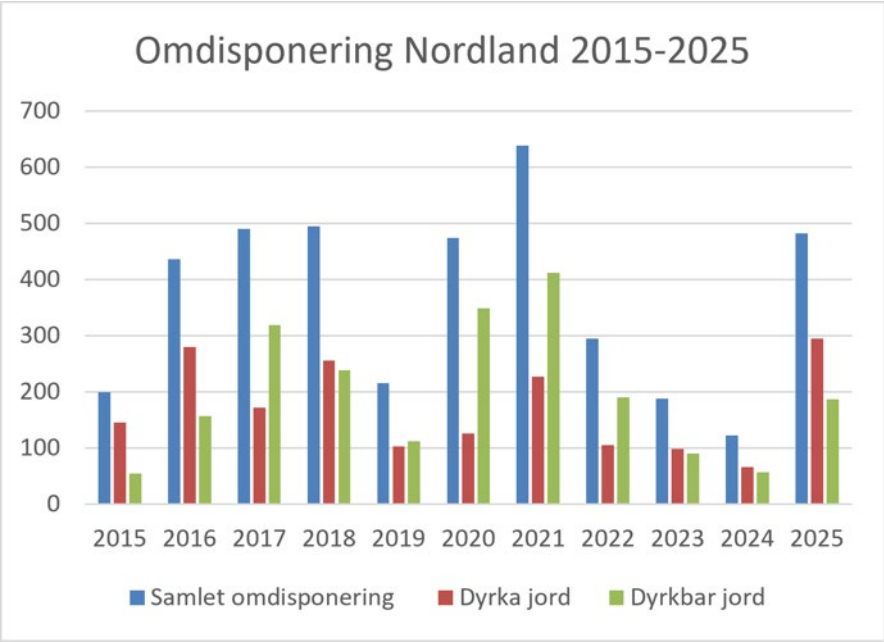

Ifølge Landbruksdirektoratet utgjør det nasjonale jordvernmålet 0,018 % av gjeldene tall for dyrka areal i Norge.

Overført til Nordlands registrerte dyrka areal på ca. 743.000 dekar, gir dette fylket en «kvote» på maksimalt 134 dekar omdisponert dyrka jord pr. år.

Omdisponering av dyrka og dyrkbar jord i Nordland												
	2015	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**Sum 2015-2025**
Samlet omdisponering	200	436	491	495	215	474	638	294	188	123	482	**4036**
Dyrka jord	145	279	171	256	103	125	227	105	98	66	295	1870
Dyrkbar jord	55	157	319	239	112	349	412	190	91	57	187	2167

jordvern.no

Utvikling av omdisponering i Bodø kommune

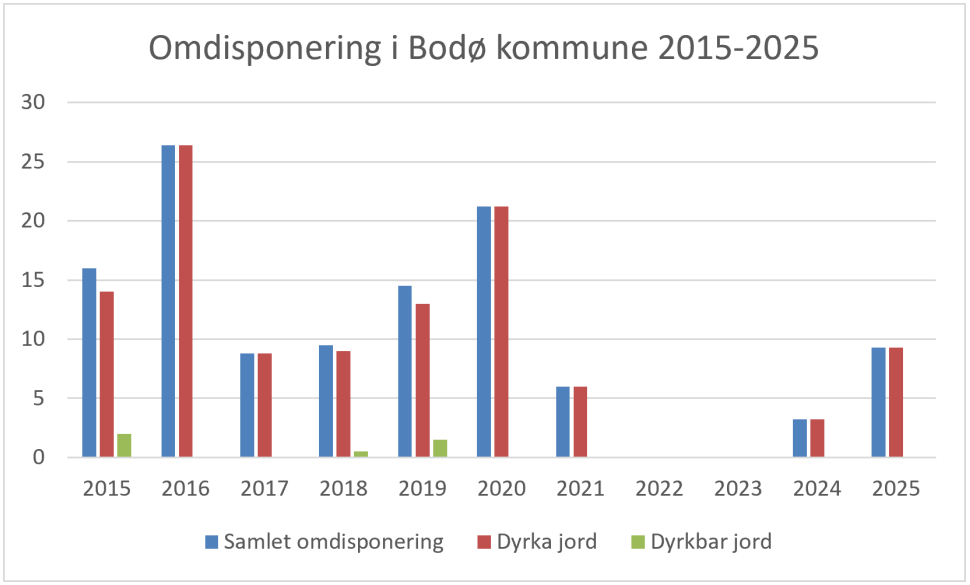

Ifølge Landbruksdirektoratet utgjør det nasjonale jordvernmålet 0,018 % av gjeldene tall for dyrka areal i Norge.

Overført til Bodø kommune sitt registrerte dyrka areal på ca. 37.000 dekar, gir dette kommunen en «kvote» på maksimalt 6,7 dekar omdisponert dyrka jord pr. år.

Omdisponering av dyrka og dyrka jord i Bodø kommune

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Sum 2015-2025
Samlet omdisponering	16	26	9	10	15	21	6	0	0	3	9	115
Dyrka jord	14	26	9	9	13	21	6	0	0	3	9	111
Dyrkbar jord	2	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	4

jordvern.no

Hva er tapt og hva glipper ut hendene våre?

- Nasjonalt er omtrent 1,2 millioner dekar dyrka og dyrkbar jord er omdisponert siden 1945, eller tilsvarende ca. 10% av det vi har registrert som dyrka i dag.
- Mye er mistet av jord til korn og grønnsaker, og oppdyrkingsreserven på tilsvarende jord er svært liten.
- Ca. 175000 gårdsbruk er borte siden andre verdenskrig, og antall jordbruksbedrifter er redusert med 83% (fra 213000 til 36500) i samme tidsrom
- Endring av bruksstruktur og gjengroing tar 38% ut av drift i Troms og Finnmark, mens for Nordland er andelen 27%
- Skiftestørrelse, lange avstander, økt krav til mekanisering og manglende grøfting er viktige årsaker til tap av areal i bruk

Foto: Oskar Puschmann / NIBIO

Areal ute av drift, nasjonalt, regionalt og lokalt

	Totalt	I bruk	Ute av drift	Andel %
Nasjonalt	11310417	9862804	1447613	13
Nordland	743055	538910	204145	27
Bodø	37073	21521	15552	42

I bruk = areal med omsøkt tilskudd, Kilde: NIBIO og Landbruksdirektoratet

Mangler mål for omdisponering av dyrkbar jord.

Jord som er tatt ut av drift, blir ofte ikke jordsmonnskartlagt

jordvern.no

Politisk vilje

- Politikken
  - Næring og landbruk
  - Kommunal og distrikt
  - Sikkerhet og beredskap
  - Helse

jordvern.no

Kommunene er blitt ansvarliggjort for jordvernet, matsikkerhet og beredskap

- Jordvernstrategien, sist oppgradert i 2023
- Riksrevisjonens rapport fra 2023 med kritikk av statens manglende oppfølging av blant annet jordvernet
- NOU 2023: 17 legger grunnlag for Totalberedskapsmeldingen Meld. St. 9 (2024-2025)
- **Vedtak i Stortinget 18. april 2025:** Et bredt flertall vedtok et nytt mål om økt selvforsyning. *«Stortinget ber regjeringen arbeide etter et mål om 50 prosent selvforsyning korrigert for import av fôr, skal nås innen 2030».*
- Planretningslinjer fra 24.01.2025/3.9 *Jordvern:* Omdisponering av dyrka jord skal minimeres, og arealplanleggingen skal bidra til å nå målet om redusert omdisponering av matjord i tråd med nasjonal jordvernstrategi. Jordvern bør være et overordnet hensyn i arealplanleggingen. Potensialet for fortetting og transformasjon skal kartlegges og bør utnyttes før det vurderes å ta i bruk dyrket eller dyrkbar jord til utbyggingsformål. Hensynet til jordbrukets kulturlandskap, urbant landbruk og matberedskap skal også vektlegges. Det bør vurderes å oppheve gamle planer som innebærer omdisponering av dyrka jord, og tilbakeføre arealene til LNFR-formål **(Tilsvarer Rundskriv M-1/2025).**
- 2026: I totalberedskapsåret står vi overfor en stadig mer kompleks, uforutsigbar og utrygg global situasjon. Uro, krig, klimaendringer og negativ utvikling og press på demokratiske verdier er med på å utfordre nasjonens forsyningssikkerhet og nasjonale beredskap. Et sterkt jordvern er med på å sikre våre egne ressurser og muligheter til å produsere mer av den maten vi trenger, både i en normalsituasjon og i kriser.

All jord egnet for dyrking av mat er viktig!

jordvern.no

Rønvikjordene – Et fyrtårn for landbruket i Nordland i 100 år!

- Nordland Landbruksskole 1893-1967

- Bodin Gård 1897-
  - Gård med matproduksjon for Rønvik Asyl for Sindsyge 1902
  - Terapi for pasienter
  - Nært samarbeide med Vågønes

- Statens forsøksgård Vågønes 1920-2007 (2015)
  - Allsidig forskning basert på nordnorsk klima
  - Sortsutvikling på grovfor og foringsforsøk
  - Sortsforsøk på potetsorter for nordlige forhold

jordvern.no

Nye og varige forutsetninger og rammebetingelser for Bodin Gård og Rønvikjordene – Et fyrtårn for landbruket i Bodø og Nordland i nye 100 år

- Varig vern som produksjonsområde for samlet nasjonal matproduksjon, beredskap og lokal matsikkerhet for Bodø og regionen
- Det må utarbeides en plan for kultivering, oppgraderinger og vedlikehold av grøfter og annen «infrastruktur» på eiendommene
- Fremtiden til eiendommene på Rønvikjordene som er i offentlig eie bør vurderes samlet som et aktivum for befolkningen i Bodø og nærområdet både som landskapsvernområde og produksjonsområde for mat
- En videreføring dagens aktiviteter knyttet til eiendommene er viktig for kontinuitet og befolkningens «eierskap» til området.
- Utvikling av et samarbeide med grunnskole og videregående skole, og evt. fagskoler/universiteter for økt kunnskap og forståelse av nordnorsk landbruk - Vitensenter?

Kilde: Nordlandsmuseet

jordvern.no

Hvordan utnytte satsningen og samarbeidet i Norden til å utvikle aktiviteten på Rønvikjordene for framtida?

- Senter for arktisk landbruk (NIBIO) med stasjoner i Trømsø og Svanhovd er helt sentral i utviklingen av det arktiske landbruket i Norge, og samarbeider med Svenske og Finske institusjoner og kolleger om kunnskap og metodikk for å se hvordan arealene i nord kan utnyttes bedre både i normal matproduksjon, og som for å styrke både lokal og nasjonal matsikkerhet og beredskap ved kriser.
- Nordisk ministerråd koordinerer fellesnordiske strategier for bioøkonomi, matsikkerhet og beredskap. Overordnet Nordisk visjon om å bli verdens mest bærekraftige og integrerte region
- Nordens Arktis-program finansierer prosjekter knyttet til bærekraftig økonomisk, sosial og miljømessig utvikling også i forbindelse med lokal matproduksjon og ressursforvalting.

Bilder: NIBIO

jordvern.no

Hvorfor er drift på Bodin gård viktig i et jordvernperspektiv?

Bodin gård – jordbruksarealene sin betydning for matberedskap

Fulldyrka jord på landbrukseiendommen: 566,6 dekar

Areal uegnet til potetproduksjon, tatt vekk fra beregningene*:
Fulldyrka med organisk grunnforhold: 24 dekar
Fulldyrka med helling > 20%: 4 dekar

Areal med potensiale for potetproduksjon: **538,6 dekar**

Gjennomsnittlige avlingstall for perioden 2015-2025 i Nordland**: **1605 tonn per dekar**

Sortsforsøk fra Bodøområdet angir en forventet avling på mellom 1,5 til 4,5 tonn per dekar avhengig av potetsort***

*Det kan være andre forhold ved arealene som reduserer potetavlingen, eksempelvis drenering
** Tall hentet fra SSB tabell 13648 og 05774
*** https://potet.no/produkter/resultater-proving-nye-sorter

Analyse utført av Linda Aune-Lundberg og Kjetil Fadnes, NIBIO

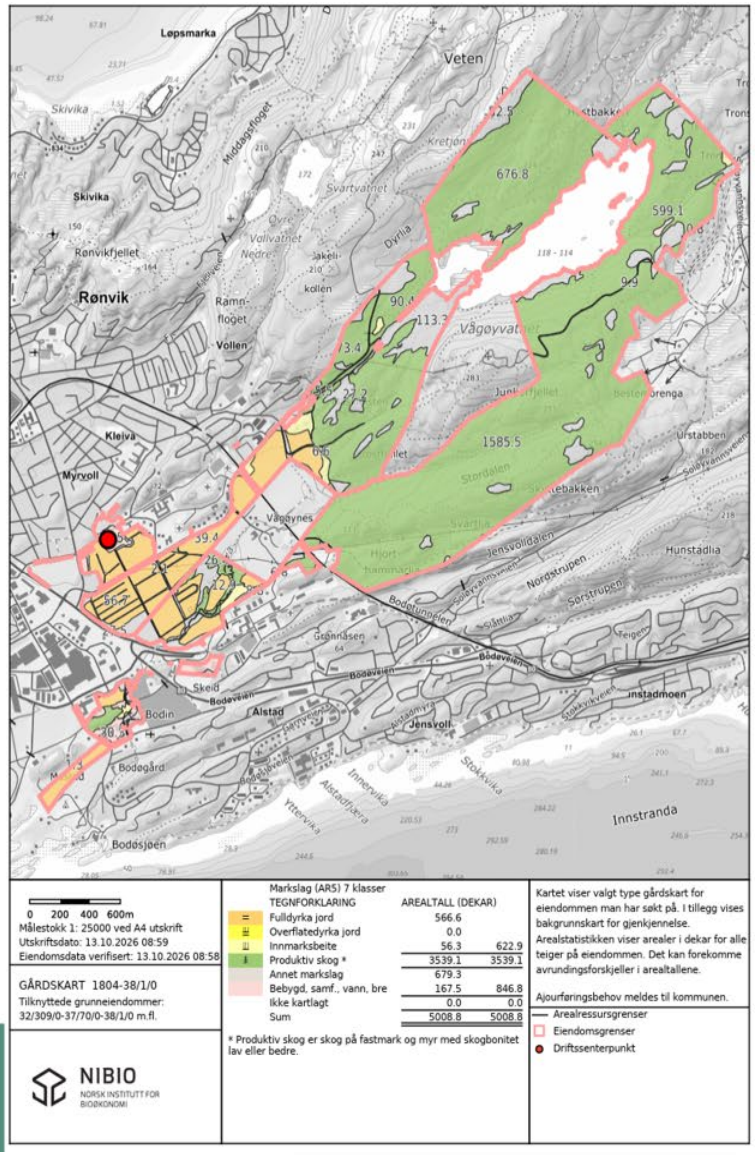

jordvern.no

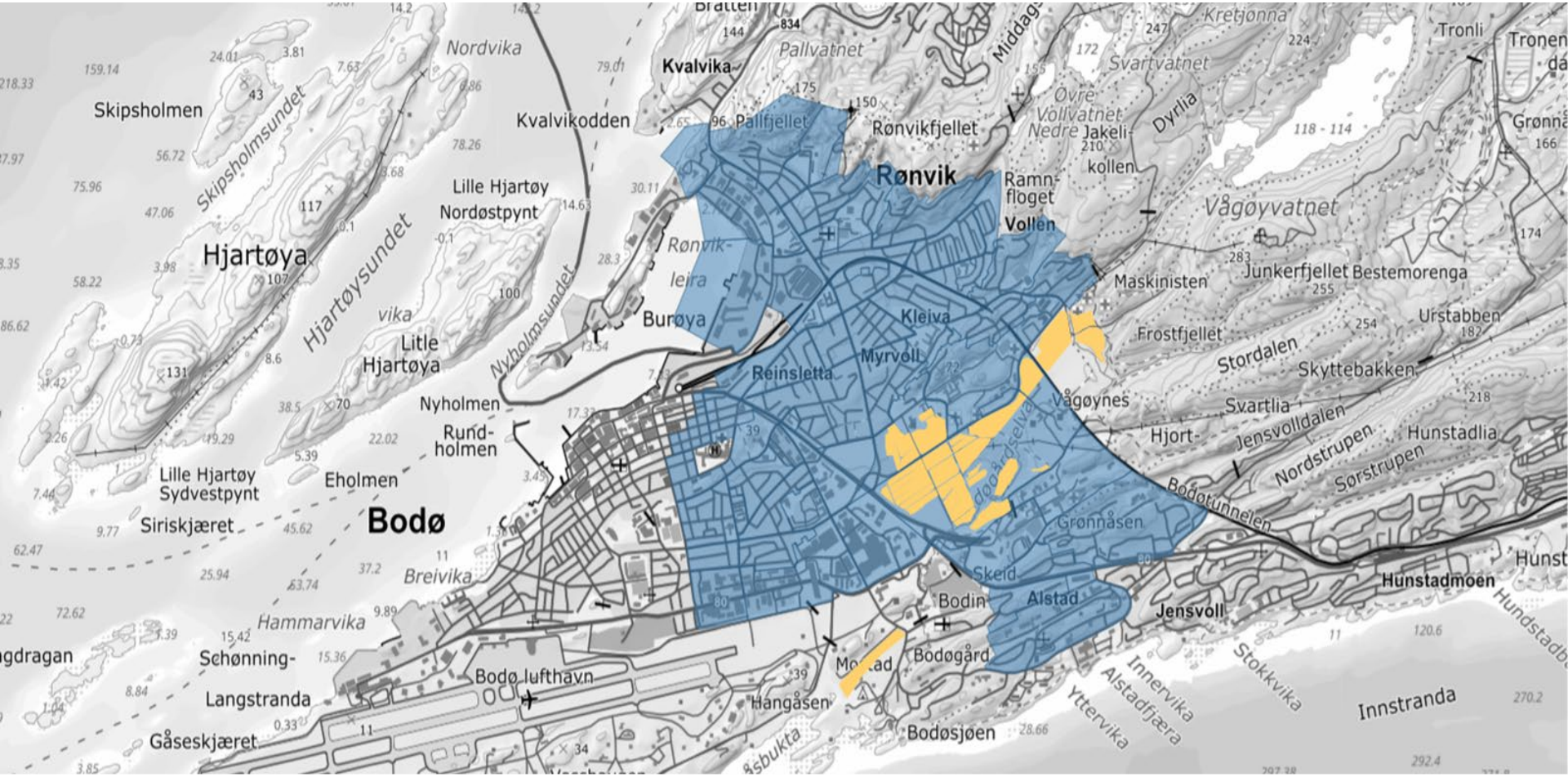

Jordbruksarealene på Bodin gård kan gi potet til om lag 18 600 personer årlig*

Tilsvarer bosatte i de blåmarkerte områdene**, eller 43% av befolkningen i Bodø by

*Gjennomsnittlig årlig konsum 46,5 kg per person, Helsedirektoratet. (2022). Utviklingen i norsk kosthold. ** Befolkningstall 2026 i SSB grunnkretser, tabell 04317

jordvern.no

Hvorfor er drift på Bodin gård viktig i et jordvernperspektiv?

Som matberedskap kan jordbruksarealene på Bodin gård holde liv i om lag 740 personer på potet…

Foto: Av Røed – Selvfotografert, CC BY-SA 2.5, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2188325

FOTO: KASPER HOLGERSEN

…tilsvarende 71 % av de ansatte ved Nordlandssykehuset i sentrum…

…eller de ansatte i Nordland politidistrikt…

* Beregninger basert på Eldby, H., & Smedshaug, C. (2015). Selvforsyning av mat og arealbruk - Tar vi vare på matjorda? Oslo: Agri Analyse.

NIBIO

jordvern.no

Hvorfor er drift på Bodin gård viktig i et jordvernperspektiv?

- Hvem vil ha sykehus?
- Hvem vil ha politi?
- Hvem vil ha mat?

Takk for oppmerksomheten!